

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
Școala doctorală de Științe socio-umane

TEZĂ DE DOCTORAT
METAMORFOZELE AUTOFICTIUNII
FEMININE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ
ACTUALĂ

Doctorand,
Violeta-Teodora IORGA (LUNGEANU)

Conducător științific,
Prof.univ.dr. Simona ANTOFI

Seria U2 Nr. 14
GALAȚI

2015

ROMÂNIA
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

DECIZIA

nr. 2821/12.10.2015

În conformitate cu prevederile Legii Educației Naționale nr. 1/05.01.2011, ale Codului studiilor universitare de doctorat și ale Regulamentului instituțional privind organizarea și funcționarea studiilor universitare de doctorat în școlile doctorale din Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați;

în baza referatului conducătorului științific nr. 34380/30.09.2015 privind propunerea comisiei de susținere publică a tezei de doctorat;

conform aprobării Consiliului Școlii doctorale de Științe socio-umane din data de 30.09.2015;

în baza Ordinului Ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului nr. 3288/20.02.2012 privitor la numirea rectorului;

Rectorul universității decide:

Art. 1. Se numește comisia pentru evaluarea și susținerea publică a tezei de doctorat de către doctorandul(a) **IORGA A. VIOLETA-TEODORA (LUNGEANU)**, domeniul **Filologie**, în următoarea componență:

1. Președinte	Prof.dr. Michaela PRAISLER Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
2. Conducător de doctorat	Prof.dr. Eugenia-Simona ANTOFI Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
3. Referent oficial	Prof.dr. Mircea A. DIACONU Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
4. Referent oficial	Prof.dr. Gheorghe MANOLACHE Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu
5. Referent oficial	Prof.dr. Vasile SPIRIDON Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

Art. 2. Școala doctorală de Științe socio-umane, Secretariatul doctorat, Compartimentul salarizare și Biroul financiar vor duce la îndeplinire prevederile prezentei decizii.

RECTOR
Prof. dr. ing. Iulian Gabriel BÎRSAN

Cuprins

Argument	5
1. Noile raporturi dintre text și autor	18
1.1. Prima înstrăinare – Lacan și <i>stadiul oglinzii</i> în formarea identității	19
1.2. A doua înstrăinare – Derrida («Il n'y a pas de hors texte») sau supremația textului	20
1.3. Text și autor – modificări în ordinea creației în trecerea de la structuralism la poststructuralism/postmodernism	22
1.3.1. Roland Barthes sau de la operă la <i>scriitură</i> . Scriitori și <i>scriptori</i>	23
1.3.2. Resurecția autorului în programul autobiografic al lui Barthes	26
1.3.3. Imperativul afirmării autorului în poetica postmodernă	27
2. Poetica genurilor biografice. Dificultăți la frontiera ficțiunii cu biografia	30
2.1. Imaginarul de grad secund sau spațiul biografic	32
2.1.1. Tipuri de discurs în literatura existenței autorului	32
2.1.2. Eugen Simion și genurile biografice	34
2.2. Autobiografia ca matrice a biograficului	37
2.2.1. Tranziția de la persoana din lume la persoana din limbaj	40
2.2.2. Punerea în criză a mizei autobiograficului: sinceritatea și adevărul	42
2.2.2.1. Raportul memorie/imaginație	43
2.2.2.2. <i>Ordinea cuvintelor</i>	44
2.2.2.3. Punerea în discurs	45
2.2.3. Alain Robbe-Grillet și <i>la nouvelle autobiographie</i>	47
2.2.4. Mutații ale textului autobiografic în raport cu poetica postmodernă	50
3. Autoficțiunea – geneza și evoluția unui concept problematic	55
3.1. Paternitatea termenului de <i>autoficțiune</i>	56
3.2. Criterii dubrovskyene în determinarea autoficțiunii – proiectul <i>Fils</i>	59
3.3. Autoficțiunea lui Serge Doubrovsky – între ficțiune și adevăr	62
3.4. Primele reacții asupra autoficțiunii – Lejeune și <i>mărturiile romanțate</i>	65

3.5.Gérard Genette și <i>autobiografiile rușinoase</i>	68
3.5.1. Vincent Colonna și <i>ficționalizarea sinelui</i>	69
3.5.2. Revenirile lui Genette	72
3.6.Marie Darrieussecq despre (ne)seriozitatea unui gen	74
3.7.Serge Doubrovsky și evoluția conceptului de autoficțiune după '90	75
3.8.Noi semnificanți și adăugiri la nivelul semnificatului	78
3.8.1. Philippe Forest – <i>Romanul Eului</i>	78
3.8.2. Philippe Gasparini – <i>autonarația</i>	82
3.9.Extensii ale conceptului de autoficțiune în spațiul critic românesc	87
3.9.1. Eugen Simion despre câteva scrieri inedite	87
3.9.2. Realismul subiectiv și autoficțional – Carmen Mușat	89
3.9.3. Florina Pîrjol și „mutațiile autobiograficului”	92
3.10. Din „legile” unui concept nelegiuit – autoficțiunea în context postmodern	94
4. Incursiune în lumea femeilor (scriitoare)	99
4.1.Contextul feminismului românesc. Scurtă privire retrospectivă	100
4.2.Spre o nouă paradigmă a feminității	103
4.2.1. Gilles Lipovetsky și cea de-a <i>treia femeie</i>	106
4.2.2. Constituirea sinelui feminin	109
4.3.Femeile din România – în postfeminism ?	111
4.4.Paradigma scrisului feminin autohton	114
4.4.1. Condiția scriitoarei <i>atunci</i>	116
4.4.2. Condiția scriitoarei <i>acum</i>	118
5. Scriitura feminină : constantele unui model polimorf	121
5.1. Privind în urmă, către păcatul vorbirii	122
5.2.Conceptele femininului	124
5.3.Conturarea unui concept : <i>écriture féminine</i>	128
5.4.Hélène Cixous și scriitura ca <i>act somatic</i>	129
5.5. <i>Parler femme</i> – Luce Irigaray	132
5.6.Julia Kristeva – perspectiva semiotică	134
5.7.O posibilă conexiune: scriitura feminină și postcolonialismul	136

5.7.1. Autoarele și istoriile personale ale marginii	138
5.7.2. Literatura feminină – marginală?	140
6. Constantele tematice și discursive ale scriiturii feminine în spațiul literar autobiografic.	
   Complexe sociale și culturale în construcția textului	142
6.1.Reprezentarea intimității	145
6.2.Explorarea corpului feminin	148
6.3.Exhibarea sexualității – între erotism și pornografie	151
6.3.1. Scurtă motivare contextuală a literaturii dezinhibării	151
6.3.2. Specificitatea erotismului feminin	152
6.4.(Non)verbalizarea traumei	155
6.5.Identități culturale hibride	157
6.6.Noi modele de scriitură în spațiul autobiografic feminin	158
6.6.1. De la autobiografia feminină la autoficțiunea feminină	158
6.6.2. Autoficțiunea feminină – o nouă cale către afirmare	162
7. Autoficțiunea feminină în literatura română actuală	165
7.1.Literatura postdecembristă. Structurarea prozei pe modelul <i>noului biografism</i> și pe cel al <i>ficționalizării lumii</i>	165
7.1.1. Scurtă contextualizare a literaturii postdecembriste. Reabilitarea marginilor și relativizarea raportului realitate/ficțiune în optzecism	166
7.1.2. Momentul '89 sau avalanșa nonficționalului	169
7.2. Autoficționările nedeclarate. Orientarea autoficțiunii spre stilistic	172
7.2.1. <i>Exuvii</i> , Simona Popescu - de la ipseitatea prin corporalitate la ființa de cuvinte: punerea în discurs a <i>eului exuvic</i>	172
7.2.2. <i>Tricephalos</i> , Ruxandra Cesereanu – căutarea identitară: de la Babelul lumilor la cuferele trupului	186
7.2.3. <i>FEM</i> , Magda Cârneci – discursul feminin între autenticitate și stereotip	205
7.2.4. Herta Müller – autoficțiunea identității culturale, de la proiectul autobiografic la <i>Animalul inimii</i>	216
7.3.Generația 2000 – schimbare de peisaj	235

7.3.1. O grupare eclectică – <i>fracturiștii</i>	240
7.3.2. „Votați literatura tânără!” – autoarele de autoficțiuni din colecția <i>Ego.Proza</i>	243
7.3.3. Autoficționarele declarate. Orientarea autoficțiunii spre referențial	249
7.3.4. <i>Fișă de înregistrare</i> , Ioana Baetica – de la fracturile scrisului la identitatea schizoidă	249
7.3.5. <i>Legături bolnăvicioase</i> , Cecilia Ștefănescu – intertextul ca subversiune a discursului	255
7.3.6. <i>Planeta Tokyo și Tokyo by night</i> , Claudia Golea - între autoficțiune și non- ficțiune	266
7.3.7. <i>Fata din casa vagon</i> , Ana Maria Sandu – familia autoficțională	277
7.3.8. <i>Băgău</i> , Ioana Bradea – textul între juisare și artefact	286
7.3.9. <i>Șaman</i> (Adina Dabija) sau despre căutarea interioară	294
Concluzii	305
Bibliografie	310
Indice de nume și titluri	336

Cuvinte cheie: autoficțiune, autor, identitate, feminin, autoreprezentare corporală, discurs identitar, raportul referențial/ficțional, experiențe feminine, scriitură feminină, traumă, douămiism literar, autoexpunere, postfeminism, raportul centru/margine.

METAMORFOZELE AUTOFICTIUNII FEMININE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ ACTUALĂ

REZUMAT

Am pornit, în lucrarea de față, de la premisa că literatura, ca și celelalte forme de exprimare artistică, se află sub impactul schimbărilor social-politice și transpune, prin forme specifice, reflectările acestor schimbări în conștiința artistului. Din această perspectivă, literatura a reprezentat întotdeauna un răspuns individual, dar nuanțat, la metamorfozele lumii exterioare. Oglinzile ficțiunii vor reflecta de fiecare dată evoluțiile și involuțiile sociale, secundând realitatea. Pe de altă parte, procesul de creație specific literaturii se fundamentează pe o permanentă dinamică între forțele exterioare, care țin de un anumit climat social, și forțele interioare, ale structurilor proprii fiecărui autor. În una dintre cele mai recente lucrări ale sale, *Figura spiritului creator*, Eugen Negrici reconsideră creațiile literare din perspectiva exercitării concomitente a două funcții, care țin de „afirmativ” și „prohibitiv” în procesul creației: „dacă ar fi să închipuim procesul creator ca pe o competiție a *funcțiilor de afirmare* și a celor *de supraveghere*, prezente simultan, în fiecare stadiu și în fiecare moment al experienței interioare, ar trebui spus că mai ales cele de pe urmă pot fi configurate mai limpede. *Funcția afirmativă*, legată de energia necesară în emisie și care corespunde necesității de structurare a unei materii verbale, echivalează, în fond, cu voința de expresie, în orice caz, ea individualizează în măsura în care o fac *funcțiile de supraveghere* exercitate de conștiința receptării.”¹

Privită din această perspectivă, literatura română actuală constituie un simptom al unei întregi serii de elemente cu care s-a confruntat societatea românească postdecembristă: libertatea ideologică, restabilirea granițelor dintre literatură, istorie, sociologie și politică, glisarea culturii noastre pe axele postmodernismului, trecerea către societatea de consum etc. În siajul acestor transformări sociale, literatura actuală se reflectă adesea în discursul meta-literar și în cel critic ca o entitate alcătuită din paradigme scripturale complexe, dar nu întotdeauna valoroase. Dacă se reclamă faptul că literatura depune armele în fața consumerismului, iar critica anunță profetic „ultimele zile din viața literaturii”² și „apocalipsele vesele și triste”³, care se întâmplă chiar sub ochii cititorului, ni se pare cu atât mai provocator un demers care să radiografieze starea literaturii de azi.

---

¹ Eugen Negrici, *Figura spiritului creator*, Ed. Cartea Românească, București, 2013, pp. 185-186.

² Vezi Alexandru Matei, *Ultimele zile din viața Literaturii. Enorm și insignifiant în literatura franceză contemporană*, Ed. Cartea românească, București, 2008.

³ Vezi Cristina Chevereșan, *Apocalipse vesele și triste*, Cartea Românească, București, 2006.

Miza acestei lucrări rezidă în identificarea specificității modelelor de scriitură ale autoficțiunii feminine din literatura română actuală, în analiza tiparelor discursive și tematice ale acestei scriituri plurimorfe și deosebit de complexe și, tocmai de aceea, dificil de categorizat.

Radiografierea literaturii feminine actuale ne-a confirmat existența unui segment destul de consistent care aparține genului hibrid și spectacular al autoficțiunii. După o lectură atentă a acestei categorii de texte, am identificat – pe baza semnelor textuale de suprafață sau de adâncime – necesitatea configurării unui spațiu literar distinct a cărui legitimitate este încă în desfășurare. Dacă autoarele române scriu astăzi despre identitatea sexuală și cea socială, despre traumele lor, sau despre dorințele și nevoile lor, acesta fapt se datorează adoptării unei noi paradigme discursive, cea a modelului autoficțional care funcționează, din această perspectivă, prin latura sa „detabuizantă”.

Este evident că spectrul larg al practicii autoficționale feminine de astăzi are nevoie de o jalonare care să evidențieze legăturile dintre (re)poziționarea autoficțională a eului și condiția feminină. Pentru unele dintre autoare, distanțarea de tip autoficțional este forma de reprezentare a unor experiențe resimțite violent, chiar traumatic, care au determinat o fracturare a sinelui soluționată doar printr-un proces psihanalitic. Violența, boala sau moartea sunt toate atâtea experiențe limită care provoacă ruptura identitară. De aceea, unele autoare practică narațiuni concentrice care realizează repetate imersiuni în infinitele „ape adânci” pentru a scoate la suprafață imagini obsesive, tensiuni, nevroze.

Practica literară autoficțională a autoarelor din literatura română actuală afișează un model pluristratificat de discursuri și teme, dar care se circumscriu unei poetici specifice, pe ale cărei coordonate încercăm să le identificăm. Asistăm la un complex proces de (re)configurare identitară care se revendică de la multiplele axe tematice și discursive ale scriiturii – de la exhibarea sexualității, specifică detabuizantelor *Fișă de înregistrare*, *Băgău*, *Legături bolnăvicioase* la estetica corporalității din *FEM*, *Tricephalos* sau *Fata din casa vagon*, de la *questa* identitară din *Exuvii* sau *Animalul inimii* la aventura exterioară din *Șaman* și *Planeta Tokyo* – și pe care îl jalonăm cu însemnele literarului (al legilor de funcționare a unei scriituri) și cu cele ale socialului (raportarea la gen).

Specificitatea scriiturii autoficționale în discuție a necesitat adaptarea instrumentarului de analiză al autoficțiunii – care, la rândul său, se reconfigurează permanent – la datele teoretico-metodologice ale scriiturii feminine, așa cum se conturează acest model în funcție de condiționările literare și sociale din spațiul cultural românesc. Pe parcursul cercetării noastre, a fost nevoie de o permanentă ajustare a acestor două concepte la instrumentele naratologiei, teoriei literaturii, criticii și istoriei literare. Dacă contextul literar în care apar autoficțiunile feminine actuale este profund marcat de modificările raportului dintre autor și text, de escaladarea sau ștergerea liniilor de frontieră, de relativizarea și ambiguitatea rolurilor în instituția literară și în text, ancadramentul postmodernismului a fost indispensabil în lucrarea de față, încadrând atât mutațiile autobiograficului, cât și schimbările în paradigma feminității.

Cele două concepte centrale pe care le întrebuițează analiza corpusului – *autoficțiunea* și *scriitura feminină* – sunt reevaluate operațional în grila principalelor orientări teoretice și școli critice care au direcționat evoluția lor, astfel încât metodologia științifică de lucru să corespundă obiectului supus analizei. Astfel, autoficțiunea se structurează conceptual în interiorul teoriilor structuraliste și poststructuraliste, atât pe axa teoriei literare (R. Barthes, G. Genette), cât și pe cea filosofică (M. Foucault) și psihanalitică (J. Lacan). Ca „avatar postmodern al autobiografiei”, autoficțiunea este încadrată în contextul mai larg al genurilor biograficului, urmărind diferențele specifice prin raportarea la celelalte specii și punctele de vedere ale unor teoreticieni consacrați ai genului (P. Lejeune, G. Genette, G. Gusdorf, E. Simion). Deși avem în vedere viziunea „psihanalitică” a lui S. Doubrovsky, autorul primului model de scriitură autoficțională și primul teoretician al conceptului, autoficțiunea se constituie, astăzi, ca un discurs autonom, care își indexează propriul teritoriu de analiză, fără a mai apela la prototipuri conceptuale. Pe celălalt versant, scriitura feminină se definește în perimetrul școlii critice franceze (H. Cixous, L. Irigaray, J. Kristeva etc.) și anglo-saxone (Toril Moi, Mary Eagleton etc.). Nu ne circumscriem, însă, demersul nostru criticii feminismului militant, prevalându-ne de instrumentarul teoriilor feministe doar în măsura în care acesta devine indispensabil în configurarea identității feminine.

Noutatea și originalitatea științifică constă, în primul rând, în analiza propriu-zisă a corpusului. Efortul de a aduce în prim-plan texte noi, supuse de cele mai multe ori doar criticii de întâmpinare, a necesitat și confecționarea unui algoritm de analiză rezultat din îmbinarea a două mari câmpuri teoretice – al autoficțiunii și al scriiturii feminine – propunând astfel o grilă de lectură nouă, dinspre text spre teorie. Confecționarea propriului instrumentar pentru demersul analitic propus a necesitat atenta reevaluare și reconsiderare a conceptului central de autoficțiune, din perspective teoretice care să justifice alegerea acestei scriituri ca formă de manifestare a auctorialității feminine. Vastitatea materialului avut în vedere pentru analiză, dar mai ales statutul lor de texte nedecantate încă în creuzetul istoriei sau criticii literare a făcut necesară o selecție riguroasă a romanelor, fondată pe criteriul recunoașterii în spațiul critic și pe cel al confirmării, în cazul autoarelor aflate la maturitate artistică. Radiografierea scriiturii feminine pe componenta autoficțională a însemnat, pe de altă parte, și alcătuirea unei taxinomii, fără pretenția de a fi exhaustivă sau infailibilă, care să aibă drept criteriu specific cele două mari direcții ale autoficțiunii – stilistică și referențială.

În primul capitol, intitulat **Noile raporturi dintre text și autor**, am pornit de la faptul că autoficțiunea, în calitatea sa de exercițiu scriptural care se naște din conjuncțiile și disjuncțiile ficționalului cu referențialul pe terenul auctorialității, este organic legat de modificările relației dintre autor și text. Am urmărit, așadar, momentele decisive în reconfigurarea statutului autorului în raport cu propria individualitate, cu limbajul și cu textul. Astfel, raporturile dintre text și autor reflectă cel mai adesea momentele tensionale dintre *le dedans* și *le dehors*. Dacă începuturile literaturii au considerat autorul entitate supremă în raport cu opera, afirmându-i demiurgia, noile teorii asupra textului au demonstrat că intenția acestuia este întotdeauna deșeurată de text și

de raporturile dintre individ și limbaj. Cu atât mai mult, distanța de la viață la cuvânt conferă eului un statut fictiv și adaugă instituției autorului modificările raportului subiect-text.

Odată cu „fînța de hârtie” a lui Barthes, autorul începe să fie tot mai mult perceput ca o voce impersonală, ca o retorică a textului, pierzând astfel din autoritate și devenind loc al manifestării unei absențe. În calitatea sa de *scriptor*, autorul recunoaște supremația limbajului și își va concepe opera în calitate de producător de discurs, printr-o serie de operații întreprinse la nivelul limbajului. „Moartea autorului” este urmată de o firească întoarcere la producătorul de text și la un nou model autobiografic în care autorul este, de această dată, un construct virtual, fragmentat, cu o biografie pe care textul o recompune cu instrumentele limbajului. Proiectul autobiografic al poeticianului structuralist prevede o revenire a autorului în text pe coordonatele juisării și într-o nouă ipostază – esențială pentru evoluția autobiografiei: biografia nu preexistă textului, ea se scrie odată cu textul, într-o concomitență a textului cu viața. Astfel, marele câștig al programului barthesian a fost de a pune autorul în relație cu textul și, implicit, cu limbajul, dar și acela de a semnala limitele auctorialității în câmpul literaturii.

Militând pentru coborârea artei în stradă și pentru fuziunea dintre viață și ficțiune, postmodernismul vede ca necesară întoarcerea la biografism, estompând tot mai mult granița dintre instanțele extratextuale și cele intratextuale. De la „funcția-autor” a lui Michel Foucault, la „identitatea transmundană” a lui Brian McHale, postmodernismul marchează o nouă vârstă a autorului, în care propria corporalitate și limbajul devin aliați de nădejde. Pe astfel de premise, autorul recucerește teritoriile pierdute ale ficțiunii, prevalându-se de tehnici literare inedite și reînnodând, astfel, firele de legătură dintre viață și literatură.

Capitolul al doilea, **Poetica genurilor biograficului. Dificultăți la frontiera ficțiunii cu biografia**, este o incursiune în genurile biograficului cu scopul de a identifica mecanismele de funcționare ale unui astfel de discurs, specificitatea autoficțiunii în raport cu celelalte tipuri de scriitură, dar și de a delimita un spațiu matriceal al genului. Folosind mai ales teoretizările lui Ph. Lejeune și E. Simion, am urmărit elementele care fac trecerea de la accepțiunea tradițională la paradigma postmodernă a genului.

Genurile biograficului se circumscriu deopotrivă unui spațiu care verbalizează eul – denumit de teoreticienii genului „spațiu biografic” – și spațiului ficțional, de aici decurgând catalogările de scrieri „hibride” sau „de frontieră”. Specificitatea genului, reprezentată de identitatea autor-narator-personaj, își asociază, în fiecare caz, alte trăsături – de la spontaneitatea jurnalului la retorică „istoriei semnificative” a memoriilor. Înțelegă în mod tradițional ca matrice a genurilor biograficului, autobiografia se încadrează din ce în ce mai greu în spațiul delimitat de Philippe Lejeune și se asociază adesea cu romanul, prefigurând mutațiile pe care specia le înregistrează în contemporaneitate. Reținem modalitatea prin care Lejeune alege să definească *spațiul autobiografic*, ca rezultat al interferenței dintre roman și autobiografie, dintre ambiguitatea și complexitatea primului și exactitatea celei de-a doua. Acest tip de înțelegere a scriiturii autobiografice ca discurs hibridizat devine un aspect esențial pentru analiza transformărilor ulterioare ale acestui discurs și ale formelor sale conexe (roman autobiografic, „noua autobiografie”).

Seria de transformări din scriitura autobiografică pleacă, în primul rând, de la distanța care se creează între autorul empiric și *inscriptor*, ca instanță a scriiturii, și apoi, de la acest autor implicit la personaj, ca nouă formă de existență a identității și ca formă de trecere de la eul pasiv la cel activ. Autobiografia se supune, apoi, pretenției de sinceritate și de adevăr care motivează actul scriiturii. Și aici, fluctuațiile se datorează raportului dintre memorie și imaginație, noii ordini instituite de cuvânt și punerii în discurs. Dacă efortul de reamintire presupune întotdeauna o re-construcție la jumătatea drumului dintre memorie și imaginație, înscrierea vieții în spațiul scriptural înseamnă renunțarea la pretenția de exactitate în favoarea expresivității și a esteticului. De asemenea, punerea în discurs, *grafia*, așa cum o numește G. Gusdorf, instituie un decalaj între realitatea trăită și ficțiune prin resemantizarea traseului identitar în care individul dobândește conștiință de sine, iar diferența dintre diegeză și narație face vizibile transformările pe care autorul le operează atunci când își transpune viața în discurs.

Un pas important în prefacerile recente ale autobiografiei este făcut de Alain Robbe-Grillet prin „noua autobiografie” și „autobiografia postmodernă”, teoretizată de Alfonso de Toro – scriituri care afirmă caracterul rizomatic al textului, jocul între diferiți referenți, discursul fragmentar, fără intenția exhaustivității, și deconstrucția modelelor tradiționale.

Capitolul al treilea, **Autoficțiunea – geneza și evoluția unui concept problematic**, urmărește diacronic principalele teorii asupra scriiturii autoficționale pentru a identifica, în interiorul *puzzle*-ului teoretic, trăsăturile definitorii ale acestui *locus* literar în care autobiografia se întâlnește cu romanul. O conversație teoretică fructuoasă între scriitori și critici precum Serge Doubrovsky, Philippe Lejeune, Gérard Genette, Vincent Colonna, Philippe Gasparini, Jacques Lecarme, Philippe Vilain, Isabelle Grell, Arnaud Genon a deschis noi teritorii în definirea conceptului care dezvăluie puncte comune sau divergente, trasează legături istorice, intertextuale sau generice, dar după un criticism orientat mai ales generic, autoficțiunea manifestă încă rezistență în fața încorsetărilor de ordin teoretic, determinată mai ales de practica scriiturii.

Cu toate acestea, o poziționare echidistantă față de efervescența discuțiilor teoretice este necesară, în măsura în care ea permite stabilirea nu atât a unei poetici, cât a unor constante ale scriiturii autoficționale, care să ne ghideze în analiza corpusului. Astfel, „termenul-umbrelă” care pare să adune întreg melanjul dintre biografic și ficțional, mulțimea permutărilor textuale susceptibile de a fi desprinse din tulpina biograficului prezintă, totuși, o serie de trăsături distinctive pe care am încercat să le unificăm în cinci elemente de specificitate a scriiturii: 1. Autoficțiunea este o practică literară contextualizată postmodern; 2. Raportul referențial/ficțional condiționează întotdeauna receptarea textului; 3. Statutul autorului suportă mutații profunde în raport cu naratorul și personajul; 4. Textul autoficțional este amprentat stilistic; 5. Pactul „autoficțional” condiționează funcționarea mecanismului textual.

Capitolul al patrulea, **Incursiune în lumea femeilor (scriitoare)**, deschide cea de-a doua secvență a fundamentării teoretico-metodologice necesare demersului nostru – cea a *scriiturii feminine*. Având rolul de a contextualiza istoric și social scriitura feminină, acest capitol lămurește aspecte legate de evoluția feminității

în societatea și în cultura română. Cele două direcții ale acestei introduceri în teritoriile feminității sunt reprezentate de scurta istorie a feminismlui românesc și de incursiunea în lumea autoarelor.

Drumul către noi forme de manifestare se parcurge la fel de anevoios și pentru literatura feminină. În siajul criticii lovinesciene și călinesciene, etichetarea de „literatură feminină” ajunge să acționeze ca un factor inhibitor, nivelând, sub amprenta „moralismului” sau a „fiziologicului”, scriitura feminină. Cu toate acestea, se poate vorbi, și în cazul literaturii noastre, de un spațiu cultural distinct pe care îl acoperă literatura scrisă de femei, cu o tradiție ale cărei rădăcini se află în tatonările de sfârșit de secol XIX și început de secol XX, și în eforturile autoarelor din anii '20 - '30, care au însemnat acceptarea existenței *de facto* a unei sfere feminine în cadrul literaturii. Rolul major al scriitoarelor interbelice este acela de a fi stabilit câteva trăsături definitorii ale prozei feminine – de la subiectivitatea pronunțată, cu filonul său introspectiv, până la definirea identitară prin valorificarea experiențelor corporale. Evoluția firească a formelor de scriitură feminină este însă frânată de noul context istoric care se instituie în perioada postbelică și care direcționează și proza feminină către confesiune. Condiția actuală a scriitoarei presupune asumarea, în aceeași măsură, a libertăților și limitelor pe care le presupune lumea ficțională. Autoarele devin, în termenii lui Mircea Cărtărescu, „minoritatea majoritară”, și înlătură diferențele valorice formate în umbra „literaturii sexualizate”⁴.

Analiza scriiturii feminine nu poate fi făcută în afara raportării la elementele sociale și culturale care au operat modificări în paradigma feminității. Am avut în vedere, aici, raportările femininului la social, întreprinse de Simone de Beauvoir și G. Lipovetsky, dar și noua afirmare a sinelui feminin, în viziunea lui A. Touraine. Această punere în context ne-a arătat un aspect edificator pentru practica autoficțională feminină: construirea sinelui se realizează mai ales prin intermediul corporalității și, implicit, prin intermediul sexualității. În cazul sinelui feminin, corporalitatea/sexualitatea capătă un rol central, căci, așa cum s-a observat, această coordonată situează femeia în poziție de inferioritate în diversele domenii ale vieții sociale.

Capitolul următor, **Scriitura feminină: constantele unui model polimorf**, urmărește, prin radiografierea principalelor teorii asupra scriiturii feminine, identificarea unor elemente distinctive la nivel tematic și discursiv, prin care aceasta se articulează.

Legătura pe care Hélène Cixous o stabilește între corp, subiectivitate, limbaj și condiția feminină constituie o referință istorică importantă în evoluția subiectivității feminine. Fie că vorbim despre scrierea cu propriul trup, despre nașterea scriiturii în acel *non-locus* al visului, despre *nontextul textului*, sau despre eliberarea scriiturii de sub tutela falocentrică, teoriile sale rămân elemente de referință în delimitarea conceptului de scriitură feminină.

Interesată mai ales de relația autoarelor cu limbajul, Luce Irigaray susține necesitatea cartografierii unui spațiu propriu în interiorul limbajului, supranumit *parler femme*, care presupune o *sintaxă feminină* menită să submineze logica discursului masculin și noțiunea de personaj, să cultive vagul și aproximarea, anulând orice distincție de tip identitar.

---

⁴ Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, Ed. Humanitas, București, 2010, p.221.

De pe versantul structuralismului, Julia Kristeva circumscrie teoria actului de creație perspectivei semiotice și psihanalitice, iar neutralitatea scriiturii decurge, la Kristeva, din abolirea barierelor între producere (scriitură) și produs (operă), sau între *feno-text* (suprafață, structură semnificată) și *geno-text* (adâncime, producere semnificantă), fapt care conduce la considerarea textului ca produs descifrabil și act de elaborare transformator.

Aplicată scriiturii feminine, grila postcolonială descoperă un anumit tip de raportare din perspectiva relației centru-margine, identificabilă prin prezența unui „intertext subversiv” ca formă de contestare și prin adoptarea unui discurs identitar care să vizibilizeze specificitatea grupului și expresia unei estetici a rupturii – înțelesă ca „deteritorializare”. În acest sens, istoriile personale ale marginii (sociale și/sau geografice) constituie reflectări ale profilului identitar în Marea Istorie, *re*-scrieri ale unui teritoriu asimilat centrului.

Capitolul VI, **Constantele tematice și discursive ale scriiturii feminine în spațiul literar autobiografic. Complexe sociale și culturale în construcția textului**, continuă încercarea de a configura un model al scriiturii feminine, pe terenul autobiograficului, de această dată. Am observat faptul că spațiul autobiografic feminin se compune dintr-o serie de constante, regășibile în întreaga literatură autobiografică, dar vizibil nuanțate în textele autoarelor. Este vorba, în primul rând, despre reprezentarea intimității, care acoperă o largă paletă de aspecte ale gestionării raportului cu sine – de la *questa* identitară până la relația cu propriul corp și la explorarea sexualității. Reunind biologicul, socialul, culturalul și etnicul, corpul feminin reprezintă un element identitar de bază în construcția feminității, iar *subiectul corporal* joacă un rol important în literatura sinelui. Pe aceeași coordonată, explorarea sexualității transferă scriitura feminină pe teritoriul literaturii detabuizante, între erotism și pornografie. Se observă, însă, că scriitura feminină mizează mai mult pe dimensiunea erotică, articulându-se printr-o largă gamă de procedee la nivelul expresiei și al imaginii.

În ceea ce privește reprezentarea traumei, analiza noastră urmărește procesul complex de explorare a episoadelor biografice care au amprentat profund identitatea autoarelor. Experiențe cu potențial traumatic, precum violul, incestul, violența, boala sau moartea se refuză articulării și corespund, în text, unei poetici a tăcerii sau a fragmentării. Dacă autobiografia presupune o scriitură care reevaluează traseul biografic prin revizitarea trecutului, autoficțiunea rescrie trauma mai mult prin strategiile textuale și mai puțin prin apelul la factual.

În cazul identităților culturale hibride, autoficțiunea feminină funcționează ca o afirmare a transformărilor individuale și sociale determinate de identitățile formate pe teren tensional, la granița dintre Centru și margine. Astfel de identități hibride sunt transpuse în forme textuale generatoare de efecte multiple: hibriditate, metisaj, fragmentare structurală, pluralitatea vocilor etc. Autoarele de autoficțiuni provenite din spațiile marginale merg adesea spre un discurs de tip colaj care ar putea reprezenta refuzul oricărei forme de sumarizare a discursului sau expresia textuală a negării unei identități stabile.

O cercetare a scriiturii autobiografice feminine, în evoluția sa, ne arată că tematica a rămas, în linii mari, aceeași, însă s-a nuanțat din ce în ce mai mult gestul autobiografic. Textele autoarelor asimilate acestui

spațiu vorbesc despre experiențe care particularizează, mai ales despre dramele personale. Fie că este vorba despre traumele copilăriei, ale maternității sau ale vieții amoroase, autoficțiunea mută accentul dinspre anterioritatea autobiografiei către interioritate. Aceeași privire diacronică ne arată faptul că autoarele au fost principalele inovatoare ale acestei scriituri și că s-a conturat, de-a lungul timpului, un model al autobiografiei feminine, recognoscibil mai ales în seria experiențelor specific feminine, identice, dar intersanjabile, cu accent pe latura cotidiană sau dominantă „ginecologică”, devenind elemente care contribuie la crearea unui nou gen⁵.

Recunoscută mai ales ca practică feminină, scriitura autoficțională se caracterizează prin atenția acordată intimității și sensibilității, ca formă de manifestare a unui narcisism (*nombrilisme*, în varianta franceză) specific feminin, legat de o oarecare impudoare a ființei față de dimensiunea sexuală. Potrivit opiniilor critice generalizate, exacerbarea intimității și sensibilității, ca reflectare evidentă a narcisismului feminin, a pasionalului și a (im)pudorii, reprezintă trăsături specifice scriiturii feminine.

Capitolul al VII-lea, **Autoficțiunea feminină în literatura română actuală**, identifică, din perspectiva corpusului analizat, modelul autoficțional feminin din literatura română actuală. Contextualizând literar autoficțiunea feminină a literaturii noastre actuale, urmărim, în cele două subcapitole, două direcții majore ale acestei scriituri – autoficțiunea nedeclarată și orientată stilistic a autoarelor care experimentează maturitatea artistică și autoficțiunea declarată și orientată referențial a tinerelor autoare douămiiste. Pregătită de prefacerile literaturii în optzecism, prin relativizarea elementului biografic și prin validarea unor procedee metaleptice, pe de o parte, și de filonul liric și de cel autoreferențial al unor autoare optzeciste, pe de altă parte, autobiografia feminină din literatura postdecembristă este pregătită să facă primul pas spre autoficțiune.

Analizând peisajul autoficțiunii feminine actuale, am realizat o posibilă taxinomie care are drept criteriu direcțiile majore pe care le trasează practica autoficțională: direcția stilistică și cea referențială. Am observat faptul că cele două direcții se asociază și cu asumarea actului autoficțional de către autoare. Identificăm, astfel, o grupare de scriitoare mature – Simona Popescu, Ruxandra Cesereanu, Magda Cârneci și Herta Müller – care nu-și afirmă exercițiul autoficțional dar care aderă la tiparul stilistic al autoficțiunii, realizând o scriitură a poematului, a construcției livrești și pronunțat identitare. Pe celălalt versant, se află reprezentantele douămiismului literar, autoficționarele colecției „Ego.Proza”, care își asumă gestul autoficțional și practică o autoficțiune orientată spre referențial, foarte apropiată de filonul biografist.

Spre deosebire de mai tinerele autoare din colecția „Ego.Proza”, autoarele care au confirmat deja pe plan literar, Simona Popescu, Ruxandra Cesereanu și Magda Cârneci, scriu o autoficțiune a introversiunii, obținută mai ales din surprinderea instantaneelor interioare. *Questa* identitară se realizează pe coordonata descoperirii sinelui cu resorturile introspecției sau cu cele ale vizionarismului. Viziunea *exuvică* asupra

---

⁵ Conform Brigitte Legars, *Enciclopedia Universalis*, <http://www.universalis.fr/encyclopedie/feminisme-le-feminisme-des-annees-1970-dans-l-edition-et-la-litterature/>

identității corporale, percepțiile la limita psihicului și a senzorialului, pulsațiile lumii interioare reprezintă tot atâtea modalități de realizare a discursului autoficțional în raport de diferențiere față de mai tinerele autoare douămiiste. Diferența vine și din valențele discursului care rezultă din exuberanta carnație lingvistică și imagistică, din scriitura cu largă deschidere spre livresc, din aluziile culturale inserate în text. În categoria autoficțiunii stilistice se include o primă scriere care reflectă trecerea spre paradigma autoficțională – *Exuvii* (1997) – un volum în care demersul autoficțional se revendică de la construirea unei identități polimorfe și în progres, de la „autoreplicarea”, ca formă de existență în concomitență a eului *exuvic*, și de la viziunea autoscopică asupra sinelui. Imaginea corporalității Simonei din text se leagă indisolubil de posibilitățile de *reprezentare* a acestuia, iar limbajul de care se servește scrierea trupului e la fel de important și suferă și el prefaceri. Doar autoficțiunea poate oferi eului confortul materializării în cuvânt, cauzând astfel desprinderea treptată de sub tutela corpului, printr-un procedeu recurent: obiectul supus autoscopiei e atacat din mai multe direcții până la prefacerea într-o entitate pulverizată în limbaj. Dacă la începutul discursului, lumea cuvintelor e paralelă cu realitatea, într-o simetrică bizară, pe măsura înaintării în lectură, impresia întrupării în limbaj devine coplășitoare. Simona Popescu nu practică o *autoficțiune a trupului* (un tip de scriitură care să exhibe atributele sexuale ale trupului prin intermediul unui lexic sau registru de limbaj specific, așa cum se întâmplă în *Băgău*, al Ioanei Bradea), ci, mai degrabă, una a memoriei. Textul e o narațiune de sine care reînvie senzații, trăiri în scopul asigurării unei continuități, al refacerii unui traseu ontologic circular.

Spre aceeași căutare identitară se îndreaptă și *Tricephalosul* Ruxandrei Cesereanu și autoficțiunea *FEM*, a Magdei Cârnelci. Autoreprezentarea corporală în spațiul autoficțional creat de *Tricephalos* duce la configurarea unui tipar care transpune o serie de experiențe tipic feminine în text, cu instrumente proprii. Cele două invariante ale scriiturii Ruxandrei Cesereanu, „delirionismul” și „trupelnicia”, jalonează și în discursul autoficțional o *questă* din care rezultă un profil identitar inedit – o *feminitate a trupului palimpsestic*. În *Tricephalos*, „delirionismul” e reprezentat de avalanșa de reverii și halucinații, de invazia nestăvilă de material fantasmatic care rezultă dintr-un veritabil conglomerat imagistic. Proiectându-se în universuri ficționale multiple, autoarea găsește, în autoficțiune, o formă de analizare a angoaselor în raport cu sine și cu realul, de eliberare a personalității reprimite, o formă de autocunoaștere. Ca tip de construcție, feminitatea rezultă din pendularea permanentă între corp, subiectivitate și limbaj. Adesea, strategiile retorice ale textului sunt în acord cu istoria corpului feminin: o sintaxa „feminină” care marchează textul, instituind proximitatea, vagul și subminând, astfel, logica masculină.

FEM-ul Magdei Cârnelci investește la fel de mult în vizionarism ca și *Tricephalos*, însă procedeu de producție a discursului românesc este diferit: o imagine ancorată în referențial declanșează ample desfășurări vizionare care se pot oricând substitui între ele, dar care rămân subordonate întotdeauna aceleiași imagini care le-a declanșat. Tehnica asocierilor, regăsită și la Herta Müller, este utilizată și de Magda Cârnelci, însă asocierile (între realitate și fantasmare) sunt provocate de intersecțiile perceptivului cu anumite zone ale realității prezente, și mai puțin cu cele ale trecutului. Mizând pe expresia care se scrie la limita psihicului și a

senzorialului, autoficțiunea Magdei Cârnecki conturează o feminitate născută la intersecția dintre autenticitate și stereotipie, căci notația confesivă se amestecă indistinct cu prototipul consacrat al feminității traduse în ipostazele înscrise în episoadele romanului. Astfel, discursul este în egală măsură personal și universal: el se constituie din notația biografică cu tonalitate intimistă care fuzionează cu ipostazele unei feminități generice în care sunt cuprinse iubita, amanta, „borfeta”, mama, sora etc. .

Cu un proiect mai cuprinzător, o autoficționară a identității culturale – Herta Müller – practică modelul „(re)construcției identitare” în raport cu Istoria. „Proiectul autobiografic” al autoarei, construit în romanele și eseurile sale, reprezintă un amplu exercițiu identitar, căci opera autoarei (ficțiunea și palierul metatextual – eseuri, articole, interviuri, înregistrări) este profund marcată de adevărurile personale și chinuitoare care reies obsedant la suprafața textului prin imaginarul violent și prin urmele traumei fizice și psihice. Încadrarea vieții în actul scriptural rezultă dintr-un *puzzle* identitar care se recompune prin reluarea, cu informații suplimentare, a episoadelor care constituie metafore ale scriiturii românești. Privit din perspectiva modelului autoficțional, romanul *Animalul inimii* construiește o identitate scindată pe care autoarea o proiectează în patru dintre personajele romanului și care corespunde cu efortul de a da o expresie tuturor formelor de traumă provocate de regim sau de Securitate. Profilul identitar format e susținut, în planul discursului, printr-o serie de tehnici care dovedesc suprapunerea eurilor, dar și imposibilitatea de a subsuma imaginile individualității unui traiect narativ linear. În acord cu modelul transcultural, Herta Müller abordează, în *Animalul inimii*, o dominantă discursivă care își impune rezistența față de afilierea la un singur canon național și la o singură tradiție culturală.

Ca formă de spectacularizare a autobiografiei, autoficțiunea se conturează ca o opțiune viabilă pentru autoarele tinere ale douămiismului literar, între filonul realist, cel fantezist sau experimental. Percepută ca o „schimbare la trup” a literaturii române, autoficțiunea „mizerabilistă” și „detabuizantă” se afirmă ca o formă de manifestare directă a semnăturii autoarelor în noul climat mediatic. Beneficiind de expunerea mediatică a campaniei „Votați literatura tânără!”, autoarele de autoficțiuni ale colecției „Ego.Proza” – Ioana Baetica, Claudia Golea, Cecilia Ștefănescu, Ana Maria Sandu – scriu proze de extracție autobiografică, pe care critica le etichetase deja drept „autobiografii minimaliste”. Reprezentante ale unei așa-zise „generații fără memorie”, tinerele autoare ale colecției, la care se adaugă Ioana Bradea și Adina Dabija, se îndreaptă către un anumit tip de autoficțiune feminină – cea a dezinhibării și a auto-expunerii (agresive).

Revendicându-se de la „nebulia” fracturistă și „ruperea dintre eu și rest”⁶, romanul Ioanei Baetica, *Fișă de înregistrare* (2004), care reprezintă debutul autoarei în colecția *Ego.Proză*, se înscrie în programul grupului „Fracturi”, prin aderarea la retorica discursului autoficțional, ca formă de realizare a proiectului autenticist. În adevăr, estetica autenticității este o rigoare a celor două tipuri de autoficțiuni care pot fi decelate în lectura romanului: autoficțiunea mundanului, care reprezintă filonul fracturist al romanului, și

---

⁶ Ionuț Chiva, *Manifestul fracturist*, disponibil la http://www.poezie.ro/index.php/essay/202813/Manifestul_Frakturist, accesat la data de 11.11.2012.

autoficțiunea erotică, cu exhibarea sexualității. În ambele cazuri, autoficțiunea, așa cum o percepe Ioana Baetica, reprezintă opusul fabulării, fiind racordată neîncetat la realitatea existențială și opunând factualul posibilului. Mult mai evidente decât exercițiul experimental al scriiturii rămân, însă, extimitatea nedisimulată și auto-expunerea adeseori agresivă din exercițiul autoficțional erotic pe care îl încearcă autoarea în paginile romanului. Nu este vorba despre investiții în obscenitatea limbajului, ca la Ioana Bradea, ci de o serie de imagini ale sexualității netrucate, pe care tânăra fracturistă le preferă ca discurs de reprezentare pentru fulminanta defulare feminină. Exercițiul de scriitură inedit pe care îl oferă Ioana Bradea în *Băgău* deconstruiește modelul erotic și pornografic prin suspendarea în sfera virtualității a personajelor și a dialogurilor cu potențial euforic, și prin fixarea focalizării într-o unică conștiință hiperlucidă, cea a eroinei. Dacă la fracturiști sexul este modalitatea de a provoca, de a verbaliza dorința extimității, la Ioana Bradea pansexualismul este doar primul strat al unei ample investigații sociale.

Cele două autoficțiuni ale Claudiei Golea, *Planeta Tokyo* și *Tokyo by night*, exploatează asumarea totală a pactului autobiografic și reprezintă transcrierea unor „felii de viață” care lasă impresia autenticului. Privită din această perspectivă, autoficțiunea Claudiei Golea devine un document al propriei sale suferințe, o formă de a lupta cu propriile traume – boala psihică, șirul nesfârșit de aventuri ale unei incursiuni în meandrele lumii japoneze, problematica relație cu familia sunt expuse concis, netrucat, chiar jurnalistic. Spre deosebire de afirmarea prin sexualitatea feminină netrucată a Ioanei Baetica și de mărturisirea frustră a Claudiei Golea, Cecilia Ștefănescu alege, în *Legături bolnăvicioase*, calea subversiunii, afișând, dincolo de grila discursivă de natură autoficțională și de recuzita literaturii erotice, un dialog intertextual cu miză subversivă care pune în criză discursul masculin. *Feminizarea lumii* prin discurs o poziționează pe Cecilia Ștefănescu în descendența Simonei Popescu și a Ruxandrei Cesereanu. Cu toate acestea, autoarea depășește grila onirist-suprarealistă a modelelor, subordonându-și epicul unui filon mai ales realist.

Un alt roman autoficțional al colecției „Ego.Proza”, *Fata din casa vagon*, al Anei Maria Sandu, ascunde, sub învelișul prozei poetice cu rădăcini suprarealiste, un discurs al traumei (boala psihică, violul, moartea tatălui, descoperirea infidelității soțului, violența din familie sau avortul) care reorganizează și conferă un sens existenței reale. Laborator al multiplicării identităților prin deconstrucție, divizare sau replicare a eului, *Fata din casa vagon* reprezintă un teren fertil pentru desfășurările regizate ale căutărilor cu miză identitară. Construcția romanului afirmă un specific al scriiturii autoarei: o proză poetică, cu rădăcini suprarealiste, care se realizează la granița dintre proză și poezie, rezultând din operații întreprinse asupra limbii.

Afișând un alt tip de autenticitate, care amintește de școala trăirismului interbelic, *Șaman*, al Adinei Dabija, câștigă în fața altor romane autoficționale ale colecției poliromiste. Autoarea nu-și propune să scrie un text care să consune cu profilul generaționist pe care îl conturează proza douămiistă și reconstituie, printr-un *puzzle* ficțional, povestea unui personaj-narator pe modelul picaresc. Retorica autoficțiunii se circumscrie, în cazul de față, caracterului rizomatic, fragmentar al scriiturii, seriei de „identificatori” prezenți în roman și

discursului de escortă al autoarei, însă asocierea acesteia cu necunoscutul propriei existențe și abordarea mistică a scriiturii autoficționale constituie un element distinct al romanului.

În concluzie, practica autoficțională reprezintă o formă prin care autoarele literaturii noastre actuale înlătură ecartul (de cele mai multe ori) valoric între proza masculină și cea feminină. Aducând autoarea în mijlocul spectacolului mediatic, pentru a-i declina identitatea, autoficțiunea funcționează și pentru autoarele noastre ca o posibilitate de egalizare în spațiul literaturii. Ca fenomen literar asimilat recent, autoficțiunea feminină se conturează, în literatura română, ca scriitură cu noi simptome și finalități. Dacă pentru literatura franceză, ea marca intrarea acesteia în era spectacolului, traducând o atitudine mefientă față de puterile artei, în general, pentru spațiul românesc, dezvoltarea genului este direct legată de inflația literaturii eului și de emergența discursului literar feminin de după 1990.

Ca scriitură care se nutrește din ambiguitatea relațiilor dintre instanțele extra- și intratextuale, autoficțiunea feminină rostește „pe jumătate” adevărurile pe care condiția feminină nu și le-a putut asuma nici măcar în spațiul diarismului. Pentru că în umbra gineceului femeile au strâns experiențe tipice și și-au construit o individualitate proprie, textul autoficțional devine un spațiu literar de actualitate în care pot fi reprezentate aceste elemente. Planul tematic al acestei scriituri se circumscrie vulturilor identității feminine – însemnele biologicului, ale corporalității și ale unei pronunțate sexualități se suprapun peste schizoidia individului postmodern, iar tușele traumei amprentează (micile) istorii feminine.

Recunoscute ca inovatoare ale genului autobiografic, autoarele preferă un discurs autoficțional în care „regula genului” este sistematic eludată. Fie că vorbim despre direcția stilistică sau despre cea referențială a autoficțiunii, anularea nucleului narativ prin practicarea prozei poematice, prin tehnica fragmentării (a tăcerii) textului, prin „sintaxa feminină” și lichefierea sensurilor prin metamorfozare, substituție, atacarea subversivă a centrului, sunt tot atâtea mărci ale discursului autoficțiunii feminine.

Dacă exhibarea intimității rămâne o constantă, tonalitățile discursului sunt diferite: observația rece se amestecă cu prolixitatea tânguitoare sau vehementă, iar spiritul combativ, feroce este forjat de autoironie. Din toate aceste stiluri hibride iese la suprafață dorința de a spune totul, de la relația problematică cu mama până la intimitatea cu ființa iubită. Însă dreptul de a spune totul înseamnă, pentru femei, și dreptul de a verbaliza experiențele dureroase : autoficțiunile feminine transpun cu instrumente proprii experiența abuzurilor de orice fel.

Exercițiul (re)negocierii identitare rămâne principalul vector în elaborarea macrosemnificației autoficțiunilor feminine. Spre deosebire de autobiografia clasică, care recompune logic și cauzal propriul traseu biografic, autoficțiunea autoarelor analizate aici se alcătuiește pe principiul *puzzle*-ului identitar, din însumarea unor fragmente decupate pe criteriul tematic (metamorfozele eului în trecerea de la o vârstă la alta, iubirile (ne)fericite, experiențele cu potențial traumatic etc.) sau pe cel *quasi-cronologic* (copilăria, adolescența, un episod oarecare din propria existență etc.). Utilizarea unui astfel de filtru în scriitură anulează proiectul autobiografic, eludând sensul global atât de important în cazul scriiturii masculine.

Proiectându-se în universuri ficționale multiple, autoarea găsește, în autoficțiune, o formă de analizare a angoaselor resimțite în raport cu sine și cu realul, de eliberare a personalității reprimată, o formă de autocunoaștere. Fiecare dintre aceste femei-scriitoare își confecționează din scriitură un *accesoriu vestimentar* care să filtreze schimburile dintre exterior și interior, dar care să reprezinte și un plonjon în propriul eu, o întâlnire sinceră și conștientă cu infinitele complicații interioare, căci, așa cum spunea Ruxandra Cesereanu, „luciditatea auctorială nu înseamnă orgoliu și trufie ori superbie, ci conștientizarea specificului propriu și asumarea acestuia ca spectacol artistic”.

Bibliografie selectivă

I.a. Romane, eseistică

- BAETICA, Ioana, *Fișă de înregistrare*, prefață de Liviu Antonesei, Editura Polirom, Colecția „Ego.Proza”, Iași, 2004
- BRADEA, Ioana, *Băgău*, Editura EST- Samuel Tastet Editeur, 2004
- BRADEA, Ioana, *Scotch*, Editura Polirom, Colecția „Ego-Proza”, Iași, 2010
- CÂRNECI, Magda, *FEM*, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2011
- CESEREANU, Ruxandra, *Tricephalos. Cartea licornei. Peripețiile Alisei în Țara NewYorheză. Cuferele trupului meu*. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002
- DABIJA, Adina, *Șaman*, Editura Polirom, Iași, 2013
- DELAUME, Chloe, *Locuiesc în televizor*, traducere din limba franceză de Mioara Izverna, Editura Art, București, 2007
- DARRIEUSSECQ, Marie, *Schimbară la trup*, traducere de Claudiu Constantinescu, prefață de Alexandru Matei, Editura Pandora – M, Târgoviște, 2003
- DARRIEUSSECQ, Marie, *Tom est mort*, Éditions P.O.L., Paris, 2007
- DOUBROVSKY, Serge, *Fils*, Éditions Galilée, Paris, 1977
- DOUBROVSKY, Serge, *Le livre brisé*, Gallimard, Paris, 1989
- de LACLOS, Choderlons, *Legături primejdioase*, traducere și note de Cristina Jinga, Editura Adevărul Holding, București, 2011
- GOLEA, Claudia, *Planeta Tokyo*, Ed. Nemira, București, 1998; ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2005
- GOLEA, Claudia, *Planeta Tokyo. Tokyo by night (vol.2)*, Editura Polirom, Iași, 2005
- LUCIAN din Samosata, *Istoria adevărată*, traducere din limba greacă veche, introducere, postfață și note de Florica Bechet, colecția *Literaturi*, Editura Paideia, București, 2000
- LAURENS, Camille, *Philippe, récit*, Éditions P.O.L., Paris, 1995
- MÜLLER, Herta, *Regele se înclină și ucide*, traducere și note de Alexandru Al. Șahighian, Editura Polirom, Iași, 2005
- MÜLLER, Herta, *Animalul inimii*, ediția a II-a, traducere de Nora Iuga, Editura Polirom, Iași, 2006

- MÜLLER, Herta, *Leagănul respirației*, traducere și note de Alexandru Al. Șahighian, Editura Humanitas, București, 2010
- MÜLLER, Herta, *Mereu aceeași nea și mereu același neică*, traducere și note de Alexandru Al. Șahighian, Editura Humanitas, București, 2011
- ORLEA, Oana, *Alexandra iubirilor*, traducere de Elena-Brândușa Steiciuc, Editura Compania, București, 2005
- POPESCU, Simona, *Volubilis. Eseuri*, Editura Paralela 45, Colecția 80, Seria Eseuri, Pitești, 1998
- POPESCU, Simona, *Juventus și alte poeme*, Editura Paralela 45, Pitești, 2004
- POPESCU, Simona, *Exuvii*, ediția a V-a, Ed. Nemira, 1997, Editura Polirom, Iași, 2004, 2011
- SANDU, Ana Maria, *Din amintirile unui Chelbasan*, Editura Paralela 45, Colecția „Avanpost”, Pitești, 2003
- SANDU, Ana Maria, *Fata din casa vagon*, prefață de Mircea Cărtărescu, Editura Polirom, Iași, 2006
- ȘTEFĂNESCU, Cecilia, *Legături bolnăvicioase*, ediția a II-a revăzută, Editura Polirom, Colecția „Ego.Proza”, Iași, 2006, 2011

I.b. Publicistică, interviuri

- CÎRNECI, Magda, Aurora Dediu, „Arheologie feminină (II)”, în *Observator cultural*, nr.47 / ianuarie, 2001, disponibil la [http://www.observatorcultural.ro/ARTE-VIZUALE.-Arheologie-feminina-\(II\)*articleID_3901-articles_details.html](http://www.observatorcultural.ro/ARTE-VIZUALE.-Arheologie-feminina-(II)*articleID_3901-articles_details.html), accesat la data de 10.11.2013
- CÂRNECI, Magda, „Personal, sufăr de prejudecata *trans*”, interviu acordat lui Daniel Cristea-Enache, în *Ziarul Financiar*, 8.11.2011, disponibil la <http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/magda-carneci-personal-sufar-de-prejudecata-trans-de-daniel-cristea-enache-8980375>, accesat a dat de 15.05.2015
- CÂRNECI, Magda, „Memoria nu are sex, e încăpătoare și echidistantă ca universul”, interviu acordat Andrei Rotaru, 2011, disponibil la <http://www.agentiadecarte.ro/2011/04/%E2%80%9Cmemoria-nu-are-sex-e-incapatoare-si-echidistanta-ca-universul%E2%80%9D/>, accesat la 15.05.2015
- CÂRSTEAN, Svetlana, *Toate poemele mele sunt niște bătălii*, interviu cu Ruxandra Cesereanu, în „Observator cultural”, nr.131, august, 2002, disponibil la http://www.observatorcultural.ro/Toate-poemele-mele-sint-niste-batalii.-Interviu-cu-Ruxandra-CESEREANU*articleID_4586-articles_details.html, accesat la data de 10.03.2014
- DABIJA, Adina în dialog cu Elena Vlădăreanu „Nu am făcut ce fac alți scriitori români, să cultiv anumite persoane doar ca să fiu promovată”, disponibil la <http://www.suplementuldecultura.ro/index.php/continutArticolAllCat/7/8661>, accesat la data de 10.03.2014
- ERNAUX, Annie, „Toute écriture de vérité déclenche les passions”, interviu cu Annie Ernaux, Camille Laurens, în *Le Monde*, disponibil la

http://www.lemonde.fr/livres/article/2011/02/03/camille-laurens-et-annie-ernaux-toute-ecriture-de-verite-declenche-les-passions_1474360_3260.html , accesat la data de 18.06.2014

- MÜLLER, Herta, „Orice cuvânt știe ceva despre cercul drăcesc. Discurs rostit la primirea Premiului Nobel pentru Literatură, Stockholm, 2009”, în *Observator cultural*, nr. 504, decembrie, 2009 disponibil la http://www.observatorcultural.ro/Orice-cuvint-stie-ceva-despre-cercul-dracesc*articleID_22904-articles_details.html, accesat la data de 21.10.2012
- POPESCU, Simona, „Am oroare de scriitori incuți” Simona Popescu în dialog cu Iolanda Malamen, în *Ziua*, nr. 25, 2005
- ȘTEFĂNESCU, Cecilia, „E trist să atârnăm de bunăvoința altora“. Interviu cu Cecilia Ștefănescu, în „Observator cultural”, nr. 292, octombrie, 2005, disponibil la http://www.observatorcultural.ro/E-trist-sa-atirnam-de-bunavointa-altora.-Interviu-cu-Cecilia-ȘTEFĂNESCU*articleID_14188-articles_details.html, accesat la data de 5.10.2013

II.a. Bibliografie teoretică: genurile biograficului

În volume :

- ANGHELESCU, Mircea, *Literatură și biografie*, Editura Universal Dalsi, București, 2005
- BARTHES, Roland, *Romanul scriiturii / Roland Barthes*, selecție de texte și traducere Adriana Babeți și Delia Șepețean-Vasiliiu, prefață de Adriana Babeți, Editura Univers, București, 1987
- BARTHES, Roland, *Plăcerea textului*, traducere de Marian Papahagi, Editura Echinocțiu, Colecția „Theoria”, Cluj-Napoca, 1994
- BARTHES, Roland, *Eseuri critice*, Ediția I, traducere din franceză de Iolanda Vasiliu, Editura Cartier, 2006 BARTHES, Roland, „Activitatea structuralistă”, în *Eseuri critice*, Ediția I, traducere din franceză de Iolanda Vasiliu, Ed. Cartier, 2006, pp. 247-255.
- BRAGA, Corin, „Ficțiune și virtualitate”, în Braga, Corin (coord.), *Concepte și metode în cercetarea imaginarului. Dezbaterile Pantasma*, Ed. Polirom, 2007
- BAUELLE, Yves și Élisabeth Nardout-Lafarge, *Nom propre et écritures de soi*, Les Presses de l'Université de Montréal, 2011
- BLANCHOT, Maurice, *Spațiul literar*, traducere și prefață de Irina Mavrodin, Editura Minerva, 2007
- COLONNA, Vincent, *L'autofiction (essai sur la fictionalisation de soi en Littérature)*, Doctorat de l'E. H.E.S.S., Directeur : Monsieur Gérard Genette, École des Hautes Études en Sciences Sociales, 1989
- CUSSET, Catherine, «Je», în în Burgelin, Claude, Isabelle Grell și Roger-Yves Roche (coord.), *Autofiction(s), Colloque de Cerisy*, 2008, Press universitaires de Lyon, 2010, pp. 35-41
- DARRIEUSSECQ, Marie, «La fiction à la première personne ou l'écriture immorale», Burgelin, Claude, Isabelle Grell și Roger-Yves Roche (coord.), *Autofiction(s), Colloque de Cerisy*, 2008, Press universitaires de Lyon, 2010

- DERRIDA, Jacques, *Diseminarea*, traducere și postfață de Cornel Mihai Ionescu, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997
- DERRIDA, Jacques, *Writing and Difference*, translated, with an introduction and additional notes, by Alan Bass, Routledge, New York, 2002
- de TORO, Alfonso, „La ‘nouvelle autobiographie’ postmoderne ou l’impossibilité d’une histoire à la première personne: Robbe-Grillet *Le miroir qui revient* et de Doubrovsky *Livre brisé*”, în Alfonso de Toro/Claudia Gronemann. (Hrsg.). ‘*Autobiographie revisited*’: *Theorie und Praxis neuer autobiographischer Diskurse in der französischen, spanischen und lateinamerikanischen Literatur*. Hildesheim/Zürich/New York: Olms, S., 2004
- DOUBROVSKY, Serge, «Autobiographie/ vérité/ psychanalyse», dans *Autobiographiques, de Corneille à Sartre*, Paris, PUF, coll. Perspective critique, 1988
- DOUBROVSKY, Serge, *De ce Noua Critică? Critică și obiectivitate*, traducere de Dolores Toma, studiu introductiv de Romul Munteanu, Editura Univers, București, 1977
- DOUBROVSKY, Serge, *Parcours critique*, Galilée, Paris, 1980
- DOUBROVSKY, Serge, *Fils*, în 1977; reed., Galimard, coll. Folio, Paris, 2001
- FOREST, Philippe, *Romanul, realul și alte eseuri*, traducere și postfață de Ioan Pop-Curșeu, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2008
- FOUCAULT, Michel, ”What Is an Author?”, în *The Foucault Reader*, Edited by Paul Rabinow, Pantheon Books, New York, 1984, pp. 118-119
- GASPARINI, Philippe, *Est-il je? Roman autobiographique et autofiction*, Éditions du Seuil, Paris, 2004
- GASPARINI, Philippe, *Autofiction. Une aventure du langage*, Éditions du Seuil, 2008
- GENETTE, Gérard, *Palimpsestes*, Paris, Éditions du Seuil, coll. «Poétique», 1982; rééd. coll. «Points Essais», 1992
- GENETTE, Gerard, *Introducere în arhitext. Ficțiune și dicțiune*, Editura Univers, București, 1994
- GENETTE, Gerard, *Figures 4*, Paris, Éditions du Seuil, coll. « Poetique », 1999
- GENETTE, Gerard, *Métalepse*, Paris, Éditions du Seuil, coll. « Poetique », 2004
- GENON, Arnaud, *Autofiction : pratiques et théories. Articles*, Mon Petit Éditeur, Paris, 2013
- GRELL, Isabelle, *L'autofiction*, Armand Colin, Paris, 2014
- GUSDORF, Georges, *Lignes de vie (1. Les écritures du moi, 2. Auto-bio-graphie)*, Odile Jacob, Paris, 1990
- GUSDORF, Georges, “Conditions and Limits of Autobiography.” în James Olney, *Autobiography: Essays Theoretical and Critical*, Ed.Princeton, NJ: Princeton University Press, 1980, pp.27-48
- IOSIFESCU, Silvian, *Literatura de frontieră*, Editura pentru literatură, București, 1969
- KAUFMANN, Vincent, «Autoficton et spectacle», în Joël Zufferey (coord.), *L'autofiction: variations générique et discursives*, Harmattan-Academia, n°22, Paris, 2012, pp. 53-65

- LACAN, Jaques, "The Mirror Stage as a Formative of the I Function as Revealed in Psychoanalytic Experience", în *Ecrits, The First Complete Edition in English*, translated by Bruce Fink, W.W. Norton & Company, 2005
- LAURENS, Camille, «Qui dit ça», în Burgelin, Claude, Isabelle Grell și Roger-Yves Roche (coord.), *Autofiction(s), Colloque de Cerisy*, 2008, Press universitaires de Lyon, 2010, pp. 25-34
- LECARME, Jacques, „Indécidables et autofiction”, în B. Vercier, J. Lecarme și J. Bersani, *La littérature en France depuis 1968*, Paris, Bordas, 1982, pp. 150 – 155
- LECARME, Jacques, *Hétéronymat, homonymat, anonymat*, lucrare susținută în cadrul Colocului Internațional *Onomastique et écriture de soi. Enjeux du nom propre en regime autobiographique*, organizat de Yves Baudelle și Elisabeth Nardout-Lafarge la Universite de Lille 3, 25-26 martie 2004, publicată în Baudelle, Yves și Elisabeth Nardout-Lafarge (coord.), *Nom propre et écritures du soi*, Les Presses de l'Université de Montréal, pp. 30-42
- LEJEUNE, Philippe, *Je est un autre. L'autobiographie, de la littérature aux medias*, Éditions du Seuil, Paris, 1980.
- LEJEUNE, Philippe, *Moi aussi*, Editions du Seuil, Paris, 1986.
- LEJEUNE, Philippe, *Pactul autobiografic*, traducere de Irina Margareta Nistor, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000. GENON, Arnaud, «Hervé Guibert: Fracture autobiographique et écriture du sida», în în Burgelin, Claude, Isabelle Grell și Roger-Yves Roche (coord.), *Autofiction(s), Colloque de Cerisy*, 2008, Press universitaires de Lyon, 2010, pp. 187-206
- MAINGUENEAU, Dominique, *Discursul literar. Paratopie și scenă de enunțare*, trad. de Nicoleta Loredana Moroșan; pref. de Mihaela Mîrțu, Editura Institutul European, Iași, 2007
- MAURON, Charles, *De la metaforele obsedante la mitul personal*, traducere de Ioana Bot, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001
- McHALE, Brian, *Postmodernist fiction*, Routledge, London and New York, 1993
- MIHĂIEȘ, Mircea, *De veghe în oglindă*, ediția a II-a, revăzută, Editura Cartea Românească, București, 2005
- MIHĂIEȘ, Mircea, *Cărțile crude. Jurnalul intim și sinuciderea*, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2005
- MIRAUX, Jean-Philippe, *L'autobiographie. Ecriture de soi et sincérité*, Armand Colin, Paris, 2009
- NICOROVICI, Vasile, *Autentismul*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984
- PALER, Octavian, *Eul detestabil. O istorie subiectivă a autoportretului*, Editura Albatros, București, 2005
- PETRESCU, Liviu, *Poetica postmodernismului*, ediția aII-a, Editura Paralela 45, seria „Deschideri”, Pitești, 1998
- RICŒUR, Paul, *Istorie și adevăr*, traducere și prefață de Elisabeta Niculescu, Editura C.E.U. Press, 1996

- RICŒUR, Paul, *Memoria, Istoria, uitarea*, traducere de Ilie Gyucsik și Margareta Gyurcsik, Editura Amarcord, Timișoara, 2001
- RICŒUR, Paul, *Soi-même comme un autre*, Éditions du Seuil, Paris, 1980
- ROBBE-GRILLET, Alain, « Je n'ai jamais parlé d'autre chose que de moi », transcription par Michel Contat d'une conférence donnée en juin 1986, publiée dans *L'Auteur et le Manuscrit*, sous la dir. De Ph. Lejeune et M. Contat, Paris, PUF, coll. « Perspectives critiques », 1991, p. 37-50; rééd. dans A. Robbe-Grillet, *Le Voyageur*, Paris, Ch. Bourgois, 2001; rééd. Éd. du Seuil, coll. « Points », 2003, pp. 273-285
- SIMION, Eugen, *Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă*, Editura Cartea Românească, București, 1981
- SIMION, Eugen, *Fragmente critice, I-IV*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999
- SIMION, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim, I-III*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005
- SIMION, Eugen, *Genurile biograficului, I-II*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005
- SCHMITT, Arnaud, «De l'autonarration à la fiction du réel: les mobilités subjectives», în Burgelin, Claude, Isabelle Grell și Roger-Yves Roche (coord.), *Autofiction(s), Colloque de Cerisy*, 2008, Press universitaires de Lyon, 2010, pp. 417-440
- STAROBINSKI, Jean, *Relația critică*, traducere de Alexandru George, prefață de Romul Munteanu, Editura Univers, București, 1974
- VILLAIN, Philippe, *L'autofiction en théorie suivi de deux entretiens avec Philippe Sollers & Philippe Lejeune*, Les Éditions de la Transparence, Chatou, 2009
- URSA, Mihaela, *Scrittopia sau Ficționalizarea subiectului auctorial în discursul teoretic. Cu o aplicație asupra teoriilor americane ale anilor '80*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005

În periodice :

- ARMEL, Alliete, „Du mot à la vie: un dialogue entre Jacques Derrida et Helene Cixous”, în *Magazine littéraire*, n° 430, avril, 2004, p. 24.
- BRAGA, Mircea, „Jurnalul, «Efectul Genette» și intersubiectivitatea”(I), în *Steaua*, anul LXIII, nr. 4 (762), aprilie 2012, pp.31-33
- BRAGA, Mircea, „Jurnalul, «Efectul Genette» și intersubiectivitatea”(II), în *Steaua*, anul LXIII, nr. 5 (763), mai 2012, pp.32-34
- DARRIEUSSSECQ, Marie, „L'autofiction, un genre pas sérieux”, în *Poétique*, n° 104, septembre, 1996, pp.372-373
- DERRIDA, Jaques, «Du mot à la vie: un dialogue entre Jacques Derrida et Hélène Cixous», în *Magazine Littéraire*, n°430,avril, 2004
- de MONTREMY, Jean-Maurice, «L'aventure de l'autofiction», în *Magazine littéraire*, n° 409, mai, 2002
- LEJEUNE, Philippe, „Les inventaires de texte autobiographique”, în *Histoire, économie et société*, n°2, 15 année, 1996, pp. 299-322

- LEJEUNE, Philippe, „Pour l'autobiographie”, propos recueillis par Michel Delon, în *Magazine littéraire* («Les écritures du Moi: de l'autobiographie a l'autofiction»), n°409, mai, 2002, pp. 20-23
- LISSE, Michel, „La littérature, cœur de la déconstruction”, în *Magazine littéraire*, n° 430, april, 2004, p.55
- PÎRJOL, Florina, „Minciuni la persoana întâi”, în *Observator cultural*. nr. 36 (293) / 3-9 noiembrie 2005, p. 10
- SAFTA, Oana Anca, „Speciile biograficului – ieșirea din clandestinitate, transferul din sfera privată in spațiul public”, în *Caiete Critice*, nr. 7 (297)/ 2012, pp. 66-73
- SIMION, Eugen, „Autobiografia”, în *Caiete critice*, nr. 1-2 (243-244), 2008, pp. 3-12
- THOMSON, Judith Jarvis, *The Statue and the Clay*, în *Noûs*, vol. 32, nr. 2, iunie, 1998, pp. 149-173

II.b. Bibliografie teoretică: condiția feminină și scriitura feminină

În volume :

- ANDERSON, Linda, *Women and Autobiography in the Twentieth Century: Remembered Futures*, London: Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf, 1997
- ANTOFI, Simona și Milea, Doinița (coord.), *Frontiere culturale și literatură*, Editura Europlus, Galați, 2006
- ANTOFI, Simona, „Identitate culturală și multiculturalism. Profil identitar românesc”, în Antofi, Simona și Milea, Doinița (coord.), *Frontiere culturale și literatură*, Editura Europlus, Galați, 2006, pp.49-81
- BAUDRILLARD, Jean, *Celălalt prin sine însuși*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 1997
- BAUDRILLARD, Jean, *Societatea de consum. Mituri și structuri*, traducere de Alexandru Matei, prefață de Ciprian Mihali, Editura Comunicare.ro, București, 2008
- BENHABIB, Seyla; Butler, Judith; Cornell, Drucila; Fraser, Nancy, *Controverse feministe. Un dialog filosofic*, traducere de Alexandra Grigorianu, introducere Linda Nicholson, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2012
- BELSEY, Catherine, Moore Jane, ed. *The Feminist Reader. Essays in Gender and the Politics of Literary Criticism*, MacMillan, London, 1989
- CĂLINESCU, G., „Domina bona”, în *Principii de estetică*, Editura pentru literatură, București, 1968, pp. 266-267
- CIUPALA, Alin, *Despre femei și istoria lor în România*, Editura Universității, București, 2004
- CIRSTOCEA Ioana, (coord.), *Direcții și teme de cercetare în studiile de gen în România. Atelier*, Editura Colegiul Noua Europă, București, 2002
- CIXOUS, Hélène, *Le Troisième Corps*, Grasset, Paris, 1970
- CIXOUS, Hélène, „*Il riso della Medusa*”. *Critiche femministe e teorie letterarie*, CLUEB, Bologna, 1997

- CONLEY, Verenei Andermatt, *Hélène Cixous: Writing the feminine*, Expanded Edition, University of Nebraska Press, 1991
- DARRIEUSSECQ, Marie, «La fiction a la première personne ou l'écriture immorale», în *Autofiction(s), Colloque de Cerisy*, 2008, sous la direction de Claude Burgelin, Isabelle Grell et Roger-Yves, Roche, Presses universitaires de Lyon, 2010, pp. 507-525
- DEBORD, Guy, *La société du Spectacle*, 3e édition, collection Folio, Gallimard, Paris, 1992
- de BEAUVOIR, Simone, *Al doilea sex*, ediția a II-a, volumul I, traducere de Diana Crupenschi și Delia Verdeș, prefață de Delia Verdeș, Editura Univers, București, 2004
- DELAUME, Chloe, *La Règle du je. Autofiction: un essai*, Presses Universitaires de France, Paris, 2010
- DRAGA Alexandru, Maria- Sabina, Nicolaescu, Mădălina, Smith, Helen, *Women's Voices in Post-Communist Eastern Europe, vol. I, Rewriting Histories*, Editura Universității din București, 2005
- DRAGOMIR, Otilia, Miroiu, Mihaela (ed.), *Lexicon feminist*, Editura Polirom, Iași, 2002
- DOLTO, Françoise, „Despre feminitate”, în *Opere. Vol. 6 Femininul*, traducere de Corina Cojanu, Editura Trei, 2008, pp. 41-72
- EAGLETON, Mary, *A Concise Companion to Feminist Theory*, Oxford University Press, 2003
- EAGLETON, Mary, *Figuring the Woman Author in Contemporary Fiction*. Palgrave MacMillan, New York, 2005
- EDWARDS, Natalie, Christopher Hogarth, *This "Self" Which is Not One: Women's Life Writing in French*, Cambridge Scholars Publishing, 2010
- FOUCAULT, Michel, *The History of Sexuality, (I: An Introduction, II: The Use of Pleasure)*, translated from the French by Robert Hurley, Vintage Books, New York, 1990
- GATENS, Moira, *Feminism și filozofie. Perspective asupra diferenței și egalității*, traducere și adaptare Olivia Rusu-Todorean, Colecția „Studii de gen”, Editura Polirom, 2001
- IRIGARAY, Luce, *Speculum of the other woman*, traducere de Gillian Gill, Cornell University Press, New York, 1987
- IRIGARAY, Luce, *This sex which is not one*, translated by Catherine Porter și Carolyn Burke, Cornell University Press, New York, 1985
- KEILHAUER, Annette (ed.), *Vieillir féminin et écriture autobiographique*, Presses Universitaires Blaise Pascal, Paris, 2007
- KRISTEVA, Julia, "Women's Time" (publicat pentru întâia oară «Le temps des femme» in 33/44: *Cahiers de recherche de sciences des textes et documents*, 5 (Winter 1979), pp. 5-20, în *The Kristeva Reader*, editat de Toril Moi, New York Columbia University Press, 1986, pp. 187-215
- KRISTEVA, Julia, „Psychoanalysis and Polis”, în *The Kristeva Reader*, ed. Toril Moi, Columbia University Press, New York, 1986, pp. 216-225

- MAINGUENEAU, Dominique, *Literatura pornografică*, traducere de Livia Letca, cuvânt înainte și note de Livia Mercic, Editura Institutul European, Iași, 2011
- MIHĂILESCU, Ștefania, *Din istoria feminismului românesc. Antologie de texte (1838-1929)*, Colecția „Studii de gen”, Editura Polirom, Iași, 2002
- MIHĂILESCU, Ștefania, *Din istoria feminismului românesc. Studiu și antologie de texte (1929-1948)*, Colecția „Studii de gen”, Editura Polirom, Iași, 2006
- MILEA, Doinița, „Factual and fictional. Thematic recurrence of nostalgia for origins in transgressive –identitarian narratives”, în *The Proceedings of the International Conference Communication, Context, Interdisciplinarity*, Vol.3, "Petru Maior" University Press, Tîrgu-Mureș, 2014, pp.526-536
- MIROIU, Mihaela, *Gândul umbrei. Abordări feministe*, Editura Alternative, București, 1995
- MIROIU, Mihaela, *Convenio. Despre natură, femeie și morală*, Editura Alternative, București, 1996
- MIROIU, Mihaela, *Drumul către autonomie. Teorii politice feministe*, Editura Polirom, Iași, 2004
- MIROIU, Mihaela, *Neprețuitele femei. Publicistică feministă*, Editura Polirom, Iași, 2006
- MOI, Toril, "Feminist literary criticism", în A. Jefferson and D. Robey (eds), *Modern Literary Theory: A Comparative Introduction*, London: Batsford, 1986, pp. 204–221
- MOI, Toril (ed.), *The Kristeva reader*, Columbia University Press, New York, 1986
- NEWMAN, Shirley, "Absent bodies", în Kathleen Ashley, Leigh Gilmore, Gerald Peters, *Autobiography and postmodernism*, University of Massachusetts Press, 1994, pp. 293 -316
- LIPOVETSKY, Gilles, *A treia femeie*, traducere de Radu Sergiu Ruba și Manuela Vrabie, Editura Univers, București, 2000
- LIONNET, François, *Postcolonial Representation*, Cornell University Press, London, 1995
- PETRAȘ, Irina, *Despre feminitate, moarte și alte eternități. Eseuri*, Editura Ideea Europeană, București, 2006
- RYE, Gill; Michael Worton, *Women's writing in contemporary france. New writers, new literatures in the 1990s*, Manchester University Press, London, 2002
- SALÛN, Élise, « La passion selon elles: l'érotisme dans les romans féminins des années 1980», în *Lectures du genre*, Isabelle Boisclair, dir., Montréal, Éditions du Remue-ménage, 2002, pp. 155-157
- SIMMEL, Georg, *Despre aventură, sexe și criza modernului. Culegere de eseuri*, traducere din germană de Nicolae Stoian și Magdalena Popescu-Marin, Editura Humanitas, București, 1998
- SMITH, Sidonie, "Identity's body", în Kathleen Ashley, Leigh Gilmore, Gerald Peters, *Autobiography and postmodernism*, University of Massachusetts Press, 1994, pp. 269 -270
- STOLLER, Robert J., *Sex and gender. The development of Masculinity and Femininity*, Karnac Books Ltd, London, 1984
- TOURAINÉ, Alain, *Lumea femeilor*, traducere din limba franceză de Magda Jeanrenaud, Editura Art, București, 2007

În periodice :

- BETEG, Miron, *Tot nu știi ce-i aia literatură erotică*, în „Familia”, nr. 1-2, 2008, pp. 28- 29
- CIOCOI, Tatiana, „Scriitura și auctorialitatea feminină: chestiuni de principiu”, în *Intertext*, nr. 1/2 (21/22), an VI, 2012, pp. 86-106
- DELAUME, Chloé, «Laboratoire de génétique textuell», propos recueillis par Thierry Guichard, în *Le matricule dea anges. Le mensuel de la littérature contemporaine*, n° 100, Février, 2009, pp. 22-24
- LECARME-TABONE, Eliane, «Existe-t-il une autobiographies des femmes?», în *Magazine litteraire*, n°409, mai, 2002, pp.56-58
- LEFTER, Ion Bogdan, „De partea «minorității majoritare»” în *Dilema*, anul III, nr. 150, 24-30 noiembrie 1995, p. 11
- LEFTER, Ion Bogdan, „«Aclimatizare» întârziată”, în *România literară*, București, anul III, nr. 11 din 25-31 martie 1998, p. 13
- RICARD, Alain, «De Félix Couchoro (1900-1968) à Amos Tutuola (1923-1997).Les marges de la marge: discours dominé et discours métissé», în *Revue de littérature comparée*, n° 2(314), 2005, pp. 179-188
- SLAMA, Béatrice, «De la « littérature féminine » à « l'écrire-femme » : différence et institution în: *Littérature*, N°44, L'institution littéraire II, 1981, pp. 51-71
- VOINESCU, Radu, „Sfârșitul falocrației”, în *Contrapunct*, anul IV, nr.13, 1993, p. 13

Bibliografie critică de specialitate

Dicționare, istorii, enciclopedii

- ***, *Dicționarul general al literaturii române*, (coordonator general, Eugen Simion), Vol. II, B/C; Vol. III, C/D; Vol. V, P/R, Editura Univers Enciclopedic, București, 2006
- ***, *Enciclopedia Universalis*, <http://www.universalis.fr/encyclopedie/feminisme-le-feminisme-des-annees-1970-dans-l-edition-et-la-litterature/>
- CĂLINESCU, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ed. Semne (reproducere în facsimil a primei ediții), București, 2003
- MANOLESCU, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române: 5 secole de literatură*, Ed. Paralela 45, pitești, 2007
- MANOLESCU, Florin, *Enciclopedia exilului literar românesc:1945-1989*, Ed. Compania, București, 2003
- POP, Ion (coord.), *Dicționar analitic de opere literare românești*, I, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007
- POPA, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, Volumul II, 23 august 1944-22 decembrie 1989, versiune revizuită și augmentată, Ed. Semne, București, 2009

- ȘTEFĂNESCU, Alex, *Istoria literaturii române contemporane*, Ed. Mașina de scris, București, 2005
- ȚEPOSU, Radu G., *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Ed. Cartea Românească, 2006

Studii critice în volume:

- ANTOFI, Simona și Milea, Doinița (coord.), *Frontiere culturale și literatură*, Editura Europlus, Galați, 2006
- ARENDT, Hannah, *The Crisis in Culture: its social and its political significance*, în *Between past and future. Six exercises in political thought*, The Viking University Press, New York, 1961
- BAUER, K. , «Patterns of Consciousness and Cycles of Self-destruction. Nation, Ethnicity and Gender in Herta Müller's Prose», in P.Herminghouse & M. Mueller (Eds.), *Gender and Germanness: Cultural Productions of Nation*, Berghahn Books, New York, 1997, pp. 263-275
- BURȚA-CERNAT, Bianca, *Fotografie de grup cu scriitoare uitate: proza feminină interbelică*, Editura Cartea Românească, București, 2011
- BIZULEANU, Dana, *Fotografii și carcase ale morții în proza Hertei Müller*, Editura Tracus Arte, București, 2014
- BRAGA, Corin, *Psihobiografii*, Editura Polirom, Iași, 2008
- CĂRTĂRESCU, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 2010
- CHEVEREȘAN, Cristina, *Apocalipse vesele și triste*, Editura Cartea Românească, București, 2006
- CRIHANA, Alina, *Scriitorul postbelic și „teroarea istoriei”. Dileme și (re)construcții identitare în povestirile vieții*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, București, 2013
- CRIHANĂ, Alina, «Féminité et écriture chez Marguerite Duras: *Les Yeux bleus cheveux noir*», în *Dialogues francophones, Les francophonies au féminin*, Eurostampa, Timișoara, 2010, pp. 102-112
- CRISTEA-ENACHE, Daniel, *Timpuri noi*, Editura Cartea Românească, București, 2009
- COZEA, Liana, *Prozatoare ale literaturii române moderne*, Editura Biblioteca Revistei „Familia”, Oradea, 1994
- DECIU, Andreea, *Nostalgii identității*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001
- DIACONU, Mircea A., *La sud de Dumnezeu: exerciții de luciditate*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005
- DRAGOSTE, Cosmin, *Herta Müller – metamorfozele terorii*, prefață de Dieter Schlesak, Editura Aius PrintEd, Craiova, 2007
- GLAJAR, Valentina, ”Politics and Discourse of Discontent: Female Representations in Herta Müller's *The land of the Green Plums*”, în Maria-Sabina Draga-Alexandru, Mădălina

- Nicolaescu, Helen Smith, *Women's Voices in Post-Communist Eastern Europe*, Editura Universității din București, București, 2005, pp. 131-139
- LEFTER, Ion Bogdan, *7 postmoderni: Nedelciu, Crăciun, Müller, Petculescu, Gogea, Danilov, Ghiu*, Editura Paralela 45, Pitești, 2010.
  - LOVINESCU, Eugen, *Critice*, II, ediție îngrijită și prefață de Eugen Simion, tabel cronologic de G. Gheorghiuță, Editura Minerva, Colecția Biblioteca pentru toți, București, 1979
  - MARVEN, L. „«So fremd war das Gebilde»: The Interaction between Visual and Verbal in Herta Müller's Prose and Collages”, în J. Preece, F. Finlay & R. J. Owen (Eds.), *New German Literature: Life-writing and Dialogue With the Arts*, Bern: Peter Lang, 2007, pp. 123-142
  - MARVEN, Lyn, „Herta Müller's Hertzier (The Land of Green Plums)”, în Stuart Taberner (ed.), *The Novel in German since 1990*, Cambridge University Press, 2011, pp. 180-195
  - MATEI, Alexandru, *Ultimele zile din viața literaturii. Enorm și insignifiant în literatura franceză contemporană*, Editura Cartea Românească, București, 2008
  - MANOLACHE, Gheorghe, *Degradarea lui Proteu (experiențe postmoderne în proza românească a anilor '80)*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2004
  - MANOLACHE, Gheorghe, *Regula lui doi (registre duale în dezvoltarea postmodernismului românesc)*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2004
  - MANOLACHE, Gheorghe, *Literatura de grad secund*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2005
  - MIHĂILESCU, Dan C., *Literatura română în postceaușism, II. Proza. Prezentul ca dezumanizare*, Editura Polirom, Iași, 2006
  - MIHĂILESCU, Dan C., *Castelul, biblioteca, pușcăria. Trei vămi ale feminității exemplare*, Editura Humanitas, București, 2013
  - MUȘAT, Carmen, *Strategiile subversiunii. Descriere și narațiune în proza postmodernă românească*, Postfață de Mircea Martin, Editura Paralela45, Pitești, 2002
  - NEGRICI, Eugen, *Literatura română sub comunism. Proza*, Editura Fundației PRO, București, 2003
  - NEGRICI, Eugen, *Iluziile literaturii române*, Editura Cartea Românească, București, 2008
  - NEGRICI, Eugen, *Figura spiritului creator*, Editura Cartea Românească, București, 2013
  - OȚOIU, Adrian, *Trafic de frontieră. Proza generației '80*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000
  - OȚOIU, Adrian, *Ochiul bifurcat, limba sașie. Proza generației '80. Strategii transgresive*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003
  - PÎRJOL, Florina, *Carte de identități. Mutații ale autobiograficului în proza românească de după 1989*, Editura Cartea Românească, București, 2014
  - PÂRVULESCU, Ioana, *Alfabetul doamnelor. De la doamna B. la doamna T*, Editura Crater, București, 1999
  - PETRAȘ, Irina, *Cărțile deceniului 10*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj, 2007

- PETRAȘ, Irina, *Oglinda și drumul. Prozatori contemporani*, Editura Cartea Românească, București, 2013
- RADU, Tania, *Chenzine literare*, Editura Humanitas, București, 2014
- SIMION, Eugen, *Fragmente critice*, I-IV, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999
- SIMION, Eugen, *Scriitori români de azi, IV*, Editura Cartea Românească, 1989
- SIMION, Eugen, *Ion Creangă. Cruzimile unui moralist jovial*, Editura Princeps Edit, Iași, 2011
- SIMUȚ, Ion, *Reabilitarea ficțiunii*, Editura Institutul Cultural Român, București, 2004
- SORA, Simona, *Regăsirea intimității. Corpul în proza românească interbelică și postdecembristă*, Editura Cartea Românească, București, 2008
- ȘANDRU, Daniel (coord.), Sorin Bocancea, *Mass-media și democrația în România postcomunistă*, Editura Institutul European, seria Polis, Iași, 2013
- ȘIMONCA, Ovidiu, „Revistele culturale între trecutul totalitar și prezentul politizat”, în (coord. Daniel Șandru și Sorin Bocancea), *Mass-media și democrația în România postcomunistă*, Editura Institutul European, seria Polis, Iași, 2013, pp. 500-501
- URSA, Mihaela (coord.), *Divanul scriitoarei*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010
- URSA, Mihaela, *Eroticon. Tratat despre ficțiunea amoroasă*, Editura Cartea Românească, București, 2012
- VIART, Dominique; Bruno Vercier, *La littérature française au présent*, Bordas, Paris, 2005
- ZAHARIA-FILIPAȘ, Elena, *Studii de literatură feminină*, Editura Paideia, București, 2004

În periodice

- ***, „Colocviul tinerilor critici. Literatura document și literatura ficțiunii”, în *Caiete Critice*, nr. 4(294)/2012, pp.9-41
- ASAAH, H. Augustine, «Femme nue, femme noir», de Calixthe Beyala ou la fusion du profane et du sacré”, în *Nouvelle Études Francophones*, Volume 21, Numéro 1, Printemps 2006, CIEF, pp. 120-127
- BÂRNA, Nicolae, „O înnoire mai pregnantă decât a nouăzeciștilor”, în *Vatra*, nr.3, 2009, pp. 40-41
- BODIU, Andrei, „Normalitatea libertății”, în *Vatra*, nr. 3, 2009, pp.31-32
- BURȚA-CERNAT, Bianca, „Nu sunt încă sigură că generația 2000 există”, în , în *Vatra*, nr.3, 2009, p.44
- BURȚA-CERNAT, Bianca, „Proza românească postdecembristă. Câteva considerații”, în *Caiete critice*, nr. 4(318), 2014, pp. 44-49
- CRIHANĂ, Alina, „The Exile Memoirs – between the Identity Discourse and the Critique of the Totalitarian Ideologies: Herta Müller’s Case”, în *Procedia - Social and Behavioral Sciences* nr. 63 (2012) 41 – 48
- GEORGESCU, Irina, 2011, „Panopticum sau despre feminitate și alți demoni”, în *Caiete Critice*, nr. 7(285), 2011, pp. 17-20

- LAURENS, Camille, «Marie Darieussecq ou le syndrome du coucou», *La Revue Litteraire*, n°32, automne 2007, în *Autofiction(s), Colloque de Cerisy, 2008*, sous la direction de Claude Burgelin, Isabelle Grell et Roger-Yves Roche, Presses universitaires de Lyon, 2010, pp. 495-506
- MATEI, Alexandru, „Generația de tranziție. De la societatea piramidală la societatea de nișă”, în *Vatra*, nr.3, 2009, pp. 35-38
- MIHEȚ, Marius, „Scurtă istorie a prozei din 2013”, în *Familia*, februarie 2014, nr. 2, pp. 51-62
- NICOLAU, Felix, „Mizaru, iwazaru, kikazaru”, revista *Tomis*, nr. 456, an XLII, 2008, p.8
- NICOLAU, Felix, „Lungul drum al pornografiei către literatura erotică” (I), în *Caiete Critice*, nr. 3 (269)/2010, pp.52-56
- NICOLAU, Felix, „Lungul drum al pornografiei către literatura erotică” (II), în *Caiete Critice*, nr. 4 (270)/2010, pp.65-69
- POP, Ion, „«Douămiiștii» împlinesc sloganul autenticist-biografist al celor de la '80” în *Vatra*, nr. 3, 2009, p. 27
- PREDOIU, Graziella, „Dictatura și experiența totalitarismului în textele Hertei Müller”, în *Vatra*, nr. 1/2012, pp.31-38
- ROGOZANU, Costi, „Tinerii între ei”, în *România Literară*, nr.37, septembrie, 2002,p.8
- SPIRIDON, Vasile, „O fantasmă a lui Roland Barthes – idioritmia”, în Crihană, Alina și Antofi, Simona (coord.), *Communication Interculturelle et littérature, Identitate și memorie culturală în Europa secolelor XX-XXI*, Tomul I, nr. 21, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 20014, pp. 71-81
- ȘTEFĂNESCU, Alex „Poezie cu unică folosință”, în *România Literară*, nr. 5, februarie, 2000, p. 12